

Summary

There is a significant difference between the salaries of men and women around the world. In fact, if we discuss in terms of gender, female labor is cheap. Women are mainly employed in the private sector and representing the core of the country's economic welfare creation. Nowadays, many women have family breadwinner role. Economic independence gave women some kind of power, but this new situation will not change traditional gender roles, and women main activity remains taking care of household duties, child care, and so on. The majority of women who are employed in the formal sector, especially the agriculture, education, healthcare and light manufacturing sectors in low-paying jobs. Georgia is western values country. In 2010, the Parliament adopted the Law on Gender Equality, and low's main idea is to eliminate gender discrimination.

Keywords: Gender Pay Gap – GPG; Women's Economic Opportunity Index, Gender equality;

საკვანძო სიტყვები: გენდერული სახელფასო სხვაობა, ქალთა ეკონომიკური შესაძლებლობების ინდექსი, გენდერული თანასწორობა

ქალთა დასაქმების სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები არა ერთხელ გამხდარა მეცნიერ-ეკონომისტთა და საერთოდ, საზოგადოების მსჯელობის საგანი. ოცდამეერთე საუკუნეში კვლავ განსხვავებულია მამაკაცთა და ქალთა დასაქმების მაჩვენებლები, შრომის ანაზღაურების სიდიდე, შრომის პირობები. ამ საკითხების ანალიზის დროს გვევლინება ვერაულოებელი ქალთა დისკრიმინაციის ცნება, რადგან ქალთა და მამაკაცთა ხელფასებს შორის საგრძნობი განსხვავება, მართალია, სხვადასხვა დონით, მაგრამ მაინც მთელ მსოფლიოში შეინიშნება. ამ ფენომენის საზომად გენდერული სახელფასო სხვაობა (Gender Pay Gap – GPG) გამოიყენება. ეს ინდიკატორი წარმოადგენს მამაკაცისა და ქალის საშუალო საათობრივ ხელფასებს შორის სხვაობას შეფარდებულს მამაკაცის საშუალო საათობრივ ხელფასთან. Eurostat-ის მიხედვით ქალები მამაკაცებთან შედარებით 16,2%-ით ნაკლებს გამოიმუშავენ საათში. ეს სხვაობა იცვლება ქვეყნების მიხედვით.[3]

2012 წელს მსოფლიო ბანკმა გამოაქვეყნა ანგარიში „Development Report on Gender Equality“ სადაც სამოცამეტე განვითარებადი და განვითარებადი ქვეყნის შესახებ წარმოადგენს მონაცემებს

*ნათელა ნიკლაშვილი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
თამილა თურმანიძე, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი*

და ასევე, რომ ქალის ხელფასი საშუალოდ 8-დან 48 პროცენტამდე ნაკლებია მამაკაცის ხელფასზე. ეს სხვაობა განსაკუთრებით დიდია დაბალშემოსავლიან ქვეყნებში.[4]

ტერმინი „ქალთა ეკონომიკური შესაძლებლობის ინდექსი“ ზომავს ქალთა ეკონომიკურ აქტიურობას, იგი პირველად ჟურნალმა The Economist-მა გამოაქვეყნა 2010 წელს. იგი მოიცავს 5 მსხვილ კომპონენტს-შრომის კანონმდებლობა და დასაქმება, ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა, განათლება და პროფესიული სწავლება, ქალთა სამართლებრივი და სოციალური სტატუსი და ზოგადი ბიზნესგარემო. ეს კომპონენტები თავის მხრივ უფრო დეტალური ინდიკატორებისგან შედგება. ქალთა ეკონომიკური შესაძლებლობების 2012 წლის მონაცემების მიხედვით საქართველოს მაჩვენებელი ორივე – მსოფლიო და რეგიონის – საშუალო ინდექსზე მაღალია. კვლევის შეფასებით, ქალები ეკონომიკურ ზრდაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ. ის ფაქტი, რომ ქალები მამაკაცებთან ერთად უფრო აქტიურად ერთვებიან ეკონომიკურ ცხოვრებაში, მშპ-ის ზრდაზე დადებითად აისახება. კვლევის მონაცემებით, ევროპაში, 1995 წლიდან მშპ-ის წლიური ზრდის 25% სწორედ ქალთა გაზრდილ ეკონომიკურ აქტიურობაზე მოდის. საქართველო მსოფლიოს 128 ქვეყანას შორის 59-ე ადგილზე მოხვდა.[4]

იმისთვის რომ ქვეყანამ რეიტინგში მაღალი პოზიცია დაიკავოს, სახელმწიფო ქალებისთვის თანაბრად უნდა უზრუნველყოფდეს დასაქმებას, ფინანსებზე წვდომას, განათლებას და პროფესიულ სწავლებას. ასევე მნიშვნელოვანია საზოგადოებაში ქალის სამართლებრივი და სოციალური სტატუსი და ზოგადი ბიზნესგარემო.

სხვადასხვა კვლევის შეფასებით, აღმოსავლეთ ევროპისა და ცენტრალური აზიის ყველა ქვეყანაში ქალებისთვის თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფა საკანონმდებლო დონეზე წლიდან წლამდე უმჯობესდება. მაგალითად, უმრავლეს ქვეყნებში არსებობს კანონები, რომლებიც კრძალავს დისკრიმინაციას დასაქმების, საკუთრების უფლების, ჯანდაცვის და სხვა სფეროებში. თუმცა, კანონების აღსრულება და კონტროლი მაინც პრობლემად რჩება. კანონმდებლობით თუ მისი აღსრულებით, საქართველო ყველა უშუალო მეზობელ ქვეყანაზე წინაა. ქალების ეკონომიკური შესაძლებლობების 2012 წლის ინდექსში პირველ სამეულში შედიან: შვედეთი, ნორვეგია და ფინეთი. მათი პირველობა ძირითადად განპირობებულია დასაქმების,

საშუალო განათლების ხანგრძლივობის და ზოგადი ბიზნესგარემოს მაღალი მაჩვენებლებით.

ქალთა მაღალ ეკონომიკურ აქტიურობაზე მითითებენ სიღვერტტენინი და სეირა, რომლებიც აღნიშნავენ რომ ქალებს აქვთ უფრო მეტი ეკონომიკური შესაძლებლობა, ვიდრე ჩინეთსა და ინდოეთს. რომ 2009 წელს მსოფლიოს ქალებმა გამოიმუშავეს 13 ტრილიონი დოლარი, რაც ორჯერ უფრო მეტია ვიდრე ჩინეთის და ინდოეთის მშპ ერთად. ვარაუდობენ, რომ 2014 წლისთვის ეს მაჩვენებელი 18 ტრილიონამდე გაიზრდება. [5]

ბევრი ინსტიტუტი აღიარებს, რომ ქალთა მზარდი სიმდიდრე და გავლენა არ შეიძლება იგნორირებული იყოს, ვინაიდან ქალებს აქვთ ბაზარზე თავის დამკვიდრების დიდი შესაძლებლობა. ქალებს არა მხოლოდ მზარდი შემოსავალი აქვთ, არამედ ისინი მსოფლიო მაშტაბით აკონტროლებენ სამომხმარებლო ხარჯების დაახლოებით 64%-ს. ბარკლაიზის კვლევის მიხედვით (2013) ქალები აგროვებენ ქონებას მოგებიდან, დანაზოგებიდან და ბიზნესის შემოსავლებიდან. ტენდენციები ცხადყოფს, რომ გაიზარდა თვითდასაქმებულ ქალთა რაოდენობა, რომლებიც ქმნიან ცხოვრების წესს და მზარდ კომპანიებს. ქალების მუშაობას კორპორაციებში დადებითი ეფექტი აქვს. Catalyst (2007) დაახლოებით 500 კომპანიაში ჩაატარა დაკვირვება სადაც მაღალ თანამდებობაზე იყვნენ ქალები. შეადარა ცუდი და საუკეთესო ინდექსის მქონდე ქალთა წარმომადგენლობითი კომპანიები და ნახა, რომ მათი გავლენა კომპანიაზე დიდია. დაკვირვების შედეგად გამოვლინდა, რომ სააქციო კაპიტალის მოგება გაიზარდა 53%-ით, ზღვრული შემოსავალი 42%-ით. [6]

ინვესტიციები, რომლებიც ქალი ლიდერების ზრდისთვისაა გაწეული, დიდ გავლენას ახდენს ქვეყნის მშპ-სა და კეთილდღეობაზე. როგორც Booz&Co კომპანიის მკვლევარებმა (2012) გამოთვალეს, მშპ-ს შესაძლო ზრდა ეკონომიკაში დამატებით ქალთა ჩართვის ხარჯზე ინდოეთში, სამხრეთ აფრიკასა და დიდ ბრიტანეთში შესაბამისად შეადგენს – 27%, 10% და 5%-ს. კვლევებმა ისიც აჩვენა, რომ ქალები უფრო მეტს ხარჯავენ საკუთარი და შვილების განათლებაზე და ჯანმრთელობაზე, ვიდრე მამაკაცები რომლებიც უფრო გართობას და მათთვის სახალისო საქმიანობას ახმარენ თავიანთ შემოსავლებს. [6]

ამდენად, თუ შევუქმნით ქალებს დასაქმების და საკუთარი შემოსავლების მიღების პირობებს, ეს, პირდაპირ თუ ირიბად, დადებითად აისახება მომავალი თაობის კეთილდღეობასა და სტაბილურობაზე.

ევროკომისიის ანგარიშის თანახმად 2012 წლის დასაწყისისთვის ევროკავშირში ლიდერ ქალთა რაოდენობა მხოლოდ 13,7 % იყო. 2010 წლის მონაცემებით აზიის და წყნარი ოკეანის ქვეყნებში ქალები მაღალ თანამდებობაზე 6,5 %-ია. აღმოსავლეთ და ჩრდილოეთ აფრიკაში კი 3,2 %.

2010 წლის მონაცემებით ინდოეთსა და პაკისტანში ქალთა დასაქმების მაჩვენებელი 29 % და 22 %-ია. ნიგერიაში 48% ქალებისა დასაქმებულია. სამხრეთ აფრიკაში - 44 %, დიდი ბრიტანეთში 56 % ქალებისა არის დასაქმებული. [4]

საინტერესოა დასაქმებულ ქალთა განათლების დონე, განვითარებულ ქვეყნებში 50%-ზე მეტია განათლებულ ქალთა რიცხვი. დიდ ბრიტანეთის ეროვნული ტატისტიკის სამსახურის ინფორმაციით უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულთა 54 %-ზე მეტი ქალია. [7]

2010 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ, რომლის მთავარი არსი სქესობრივი ნიშნით დისკრიმინაციის დაუშვებლობაა. ქვეყანაში არსებობს კანონი საჯარო სამსახურის შესახებ, რომელიც ქალსა და მამაკაცს თანაბარ პირობებში აქცევს. საკანონმდებლო თვალსაზრისით ყველაფერი რიგზეა. მაგრამ 2013 წელს ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა ჩაატარა კვლევა- საჯარო სამსახურში დასაქმებულთა სტატისტიკა გენდერულ ჭრილში. 166 საჯარო ორგანიზაციის კვლევის მიხედვით, დასაქმებულების 70,7%-ია კაცი და ქალები მხოლოდ 29,3%-ით არიან წარმოდგენილნი. ხელმძღვანელ თანამდებობაზე დასაქმებულია 78,3% კაცი და 21,7% ქალი. [2]

მონაცემები დამაფიქრებელია, თუ გავითვალისწინებთ იმას რომ, საჯარო სექტორი შედარებით სტაბილურ ხელფასებსა და სამუშაო პირობებს სთავაზობს მოქალაქეებს, ვიდრე კერძო სექტორი ან თვითდასაქმება და სქესის მიხედვით დისკრიმინაციას ადგილი არა აქვს, სხვა შემთხვევაში, როგორც ზემო ვნახეთ, ქალის შრომა მამაკაცთან შედარებით ბევრად უფრო დაბალ ანაზღაურებადია. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაციით დაქირავებით დასაქმებული ქალების საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი დაახლოებით 50%-ით ნაკლებია, ვიდრე კაცების. საინტერესოა ასევე ეკონომიკური სტატუსის მიხედვით მოსახლეობის განაწილება.

დასაქმებისა და უმუშევრობის მაჩვენებლების სქესობრივ ჭრილში განხილვისას აღსანიშნავია, რომ 2013 წელს 2012 წელთან შედარებით ქალებში უმუშევრობის დონე შემცირდა 1.5 პროცენტული პუნქტით, ხოლო კაცებში პირიქით 0.4 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა და შესაბამისად 12.3 და 16.5 პროცენტი შეადგინა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ტრადიციულად კაცებში უმუშევრობის დონე მაღალია ქალებთან შედარებით. ამის ძირითადი მიზეზია ის, რომ დაუსაქმებელი ქალების უმრავლესობა დიასახლისია და შესაბამისად, არააქტიური მოსახლეობის კატეგორიას მიეკუთვნება. ქალებში არააქტიურობის დონე თითქმის ორჯერ აღემატება კაცებში ანალოგიურ მაჩვენებელს (შესაბამისად 43.2 და 22.7 პროცენტი). ამგვარად, კაცებთან შედარებით ქალებში დაბალია როგორც აქტიურობის, ასევე დასაქმების დონე. 2013 წელს 2012 წელთან შედარებით

ქალებში დასაქმების დონე 0.3 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა და ყველაზე მაღალ ნიშნულს (49.8 პროცენტი) მიაღწია ბოლო 9 წლის განმავლობაში, ხოლო კაცებში დასაქმების დონე წინა წელთან შედარებით 1.1 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და 64.5 პროცენტი შეადგინა.[1]

ამრიგად, ქალებს აქვთ დიდი ეკონომიკური შესაძლებლობები, რომელთა ნაწილი არარეალიზებულია, მიუხედავად იმისა, რომ ქალთა მეტი ჩართულობა ეკონომიკაში დადებითად აისახება ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის და ზოგადად, საზოგადოების კეთილდღეობის ზრდაზე. სახელმწიფო უნდა იქცეს ქალთა (ცხადია, არა მხოლოდ ქალთა!) დასაქმების და შესაბამისი ანაზღაურების, ღირსეული სამუშაო პირობების შექმნის, ჰარმონიული პიროვნული განვითარების გარანტად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, „დასაქმება და უმუშევრობა“-სტატისტიკური პუბლიკაცია. თბილისი 2013;
2. საზოგადოებრივი დამოკიდებულების კვლევა გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში, თბილისი 2013;
3. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics
4. <https://siteresources.worldbank.org/INTWDR2012/Resources/7778105-1299699968583/7786210-1315936222006/Complete-Report.pdf>
5. [Michael J. Silverstein and Kate Sayre](#), the-female-economy, Harvard business review, 2009
6. Gita Patel “Gender differences in leadership styles and the impact within corporate boards”. June 2013.
7. “Women’s economic opportunity: A new global index and ranking” An Economist Intelligence Unit publication. 2010